

JEBRON INFO

MAANDELIJKS DIGITAAL INFOBLAD

maart – april 2023

JEBRON

2022-2023

Inhoud

02 Geluk vinden

05 Toespraak van Luc Van Lierde bij de overhandiging van de GROENE PLUIM 2022 aan STEFAAN VAN DEN ABEELE

05 Adieu Mark Fillet (1942 – 2023)

09 Korte brief van Réginald Moreels aan Nicole de Moor, Staatssecretaris voor Asiel en Migratie (CD&V)

11 ‘Het “lerarentekort” is het gevolg van het wantrouwen van de overheid’

12 Waar is de nuchtere blik op de oorlog gebleven?

14 Europa beseft niet hoe christelijk het is Mia Doornaert

16 Dirk Draulans: ‘Niet alleen het weer wordt extremer, ook het menselijk samenleven’

19 De droom van Martin Buber: “Waar het visioen ontbreekt, verwildert het volk; Als het de rechte leer bewaart, is het gelukkig.” Spreuken 29:18

30 AGENDA FEBRUARI – MEI 2023

Geluk vinden ‘Hoe kan ik het geluk vinden?’

Godfried Bomans Fragment uit het verhaal De Drie Wijzen.
Tekst gevonden in een bericht van het Catechesehuis

Hoe kan ik het geluk vinden?

‘Door er niet naar te zoeken’, antwoordde de wijze.

De man dacht hierover na, maar begrijpen deed hij het niet.

‘Wat is dan het geluk?, vroeg hij.

‘Het geluk’, antwoordde de wijze, ‘is een toegift op iets anders’

‘Kan ik het herkennen?’

‘Wij herkennen het, als het voorbij is’

‘Hier heb ik allemaal niets aan’, antwoordde de rijke man, ‘ga heen en roep de tweede wijze!

De eerste wijze boog en de tweede trad binnen.

‘Hoe kan ik gelukkig worden?, vroeg de rijke man.

‘Door niets te verwachten’, antwoordde de wijze.

‘Zijt gij gelukkig?’

‘Als ik dat wist, zou ik het niet meer zijn.

‘Waar is het geluk? ‘Het geluk is daar, waar men niet is’

‘Zeer diepzinnig’, sprak de rijke man, ‘maar ik ben niets verder gekomen. Ga heen en roep de derde wijze.

De tweede wijze boog en de derde trad binnen.

‘Wie vindt het geluk’, vroeg de rijke man.

‘Die het niet nodig heeft’, antwoordde de wijze. ‘Wat ben ik, als al mijn wensen vervuld zijn?’

‘Een man zonder verlangens! ‘Is dat het geluk?’

‘Nee. Het is de verzadiging’

‘Buitengewoon, sprak de rijke man, ‘en ga nu heen. En ook de derde wijze boog en ging.

Dag Hammarskjöld: Eenzaamheid betreden.

Voor mystici neemt eenzaamheid een centrale plaats in. De woestijnmonniken trokken zich indertijd terug uit het sociale leven om in de eenzaamheid tot volkomen rust (hèsuchia) te komen. Maar een mysticus zoals Dag Hammarskjöld (1905-1961) stond juist midden in het leven. Hij worstelde met de spanning die teweeg werd gebracht door zijn leven en taken in de openbaarheid die hij goed wilde uitvoeren, en anderzijds zijn persoonlijkheid die warmte en nabijheid zocht. Het bracht hem in een pijnlijk, eenzaam proces. Geleidelijk leerde hij de geforceerde greep op zichzelf los te laten en zichzelf te aanvaarden zoals hij werkelijk was. Zijn eenzaamheid, die vooral een 'zelfopsluiting in zelfbetrokkenheid' was, werd langzaam omgebogen tot een vruchtbare eenzaamheid, waarin God aan het woord kon komen. Door te kiezen voor 'de weg die hém kiest', komt hij in een 'eenzaamheid, bevrijd van de angst van de eenzaamheid'. Zijn mystieke zelfwording wordt dan ook beschreven als een uittocht uit de angstige eenzaamheid en een intocht in de ruimte van de eenzaamheid.

Vermoeid

en eenzaam.

Vermoeid,

het hart doet zeer.

Langs de rotsen

sijpelt de dooi.

De vingers zijn stom,

de knieën trillen.

Nu, nu is het ogenblik daar

dat je niet mag loslaten.

Anderen vinden rustplaatsen

op hun weg, in de zon

waar ze elkaar ontmoeten.

Maar dit

is jouw weg

en het is nu, nu

dat je niet mag falen.

Schrei

als je kunt,

schrei,

maar klaag niet.

De weg koos jou -

en je moet dankbaar zijn.

(Uit Herademing)

Gouden regels voor een aangenaam leven

De Duitse benedictijnermonnik Anselm Grün beschrijft zijn visie op geluk. Zijn kijk is fris en origineel. Veel is er niet nodig. Enkel grondhoudingen volstaan.

Oplettend

We ervaren al geluk door simpelweg oplettend te zijn. Als ik oplettend ben, let ik op alles wat ik doe. Ik leef er niet zomaar op los. Door oplettendheid krijgt alles wat ik doe een diepere betekenis.

Als ik bijvoorbeeld oplettend door een deur loop, dan voel ik wat dat betekent: ik ga van de ene ruimte naar de andere. De deur stelt een nieuwe ruimte voor me open. Jezus zegt over zichzelf dat Hij de deur is. Hij verwezenlijkt door zijn bestaan wat een oplettend mens bij het passeren van een deur ervaart: de deur brengt mij in de ruimte van mijn ziel, in het binnenste van mijn hart.

Dankbaarheid

Zo zet ook dankbaarheid de deur naar geluk open. Het woord 'danken' komt van 'denken' en alleen wie denkt, kan dankbaar zijn. De dankbare denkt met zijn hart. Hij neemt waar wat hij elke dag krijgt.

Dankbaarheid wordt verwoest door de consumptiementaliteit. Mij komt toe wat in de supermarkt als aanbieding wordt aangeprezen. Ik koop alles waar ik nu zin in heb. Ik moet mijn behoeften meteen bevredigen. Ik kan niet wachten tot iemand me iets cadeau doet.

In onze tijd zien we steeds vaker een mentaliteit van altijd maar op alles aanspraak te kunnen maken. Die verdrijft de dankbare herinnering en maakt bovendien niet gelukkig.

Kalmte

Kalmte is een andere deur naar geluk.

Het roept een houding op waarin niets ons tot opwinding kan brengen.

Kalmte is innerlijke vrijheid. Ik ga kalm naar een vergadering, zonder bang te zijn voor wat moeten doen. Ik heb de gedachte losgelaten hoe ik op andere overkom, om me te richten op wat komt. Kalmte vereist loslaten.

Door de eeuwen heen hebben filosofen wegen naar het geluk gewezen. Daarbij legden ze het geluk nooit uit als iets wat kan worden gekocht om het vervolgens te bezitten.

Naar binnen

Grün sluit zich bij deze visie aan, want de deur van het geluk gaat open naar binnen. Naar binnen wil eerst en vooral zeggen dat het niet uitmaakt hoe hard we tegen de deur aanduwen. De deur gaat naar binnen open, dus duwen heeft geen enkele zin. Geluk is niet af te dwingen. We kunnen het ook nooit vasthouden. We kunnen alleen altijd opnieuw geluk toelaten. 'Naar binnen' slaat ook op de weg naar binnen. Willen we dat de deur van het geluk opengaat, dan moeten we bereid zijn een innerlijke weg te bewandelen.

Toespraak van Luc Van Lierde bij de overhandiging van de GROENE PLUIM 2022 aan STEFAAN VAN DEN ABEELE (Aalst 27 januari 2023)

Beste genodigden,

Onze lijst van laureaten voor de Groene Pluim Aalst wordt ieder jaar uitgebreider.

Een goed teken zou ik zeggen : het betekent dat ook in Aalst nog flink aan de ekologische kaart gedruwd wordt.

Zo 'n duwer hebben we gevonden in de figuur van Stefaan Van den Abbeele, welbekend bij velen.

Hij is inderdaad een volhardende betrokken burger in onze stad.

Idealisme en realisme in één persoon, iemand die verbindingen legt.

Als leerkracht voor zijn studenten en collega 's, als voorzitter van het Vredeshuis Aalst, als medetrekker van de Jebron gemeenschap, als initiatiefnemer van vele acties en infoavonden.

Lang geleden gestart met burgerdienst als gewetensbezwaarde, heeft hij die lijn consequent doorgetrokken tot vandaag.

Het geweld de wereld uithelpen, een moeilijke en tijdrovende aanpak.

In de geest van Mahatma Gandhi die met geweldloze acties een gans continent India kon bevrijden uit het kolonialisme.

Het bestrijden van armoede als mensonterend en oorzaak van geweld, hier bij ons maar ook ruimer naar de wereld toe : vb. langs 11.11.11 en Fair Trade week.

Toen in oktober 2022 de klimaatmars in Brussel moest worden voorbereid, was Stefaan een der trekkers hier in Aalst.

Hij zorgde oa mee voor een interlevensbeschouwelijke klimaatwake, klimaatwandeling Honegem, infoavond over Aalst en klimaat met Dirk Barrez en andere getuigen, de filmvoorstelling Duty of Care met Nic Balthazar, enz ...

Hiermee onderstreepte hij het belang van de klimaatzaak, ook voor de gewone mensen.

Iedereen kan immers meewerken aan een sociaal rechtvaardige klimaattransitie.

Dubbel spijtig dat de oorlogspropaganda en wapentransporten nu op volle toeren draaien.

Het werk is dus niet af, maar deze avond willen we met Groen Aalst, Stefaan bedenken met ferme DANK U WEL en een feestje.

Adieu Mark Fillet (1942 – 2023)

GEPUBLICEERD 28/01/2023 · BIJGEWERKT 29/01/2023

In onderstaande woorden neemt Marc Colpaert afscheid van de onlangs overleden Mark Fillet, van bij de start bezieler en hoofdredacteur van WERELDWIJD. Marc Colpaert is gedurende vele jaren medewerker geweest van Wereldwijd, vooral gespecialiseerd in Azië. Ik heb vele jaren intens genoten van dit fantastische tijdschrift dat in Vlaanderen heel veel in beweging heeft

gezet in verband met een structurele analyse en aanpak van 'wereldwijde' en grenzen overschrijdende rechtvaardigheid.

Paul De Witte

In een leven zijn er altijd mensen aan wie je veel verschuldigd bent, die je gevormd en gesteund hebben en die mede je parcours hebben uitgestippeld. Mark Fillet was zo iemand. Hij bood mij kansen, leidde mij op en opende deuren en vensters naar de grote wereld 'daarbuiten'. Het was dan ook een schok toen we vernamen dat hij op 4 januari in zijn slaap was overleden. Hij werd tachtig. De turbulenties waarmee wij in Vlaanderen veertig jaar geleden te maken kregen, doemen plots weer op.

Mark Fillet was in de jaren tachtig een 'bekende Vlaming', maar geen BV, wel de eloquente hoofdredacteur van het tijdschrift Wereldwijd dat niet onopgemerkt bleef, maar wel het stempel droeg van 'katholiek'. Het tijdschrift 'mocht er zijn', maar werd niet vermeld in de persoverzichten. Het dwong respect af, was een bron van alternatieve informatie voor veel journalisten, maar het bleef voor hen toch 'maar' een derdewereldtijdschrift, gedragen door 50 missiecongregaties en NGO's, en dus in de perceptie meer iets voor idealisten.

Toch werd Wereldwijd een bevlogen beweging, en het maandblad evolueerde later met Gie Goris als hoofdredacteur tot MO*-Magazine dat intussen wel zijn plaats krijgt in de media.

Mark was geboren in een Antwerpse familie waarbinnen de kinderen vertrouwd werden gemaakt met Vlaamsgezindheid, katholiciteit en inzet. Toen hij in 1987 Wereldwijd verliet, vertelde hij mij in een interview (februari, jaargang 1988) over zijn jeugd.

"Hier in Vlaanderen leek het me toen allemaal vastgelopen. We zaten namelijk opgescheept met een flamingantische strijd. Die strijd had een domper op ons gezet... In mijn familie waren er mensen die in de oorlog en in dat flamingantisme verloren gelopen waren."

Mark Fillet (1942-2023) was een bevlogen hoofdredacteur die vanuit de diverse bestaande 'missieblaadjes' vanaf 1973 Wereldwijd wist uit te bouwen tot een degelijk en kritisch 'derdewereldtijdschrift'.

Mark Fillet (1942-2023) was een bevlogen hoofdredacteur die vanuit de diverse bestaande 'missieblaadjes' vanaf 1973 Wereldwijd wist uit te bouwen tot een degelijk en kritisch 'derdewereldtijdschrift'.

Er was in Antwerpen in die tijd nog een strijd tegen de francofonie aan de gang. Ook de kerk was francofoon. "We zegden: de kerk is ook van ons. We voelden wel dat het een beetje een ijdel gevecht was, maar toch stimuleerde die sfeer ons tot sociaal-maatschappelijk engagement..."

"Als je groot werd in dat katholieke milieu van de jaren vijftig, werd je opgeroepen om alles voor Vlaanderen te doen, en dat werd gelijkgesteld met Vlaanderen voor Christus. Men was ervan overtuigd dat er flink gewerkt moest worden aan de wereld en dat kon alleen via sociale organisaties en grote inzet. Dat werd ons als vanzelfsprekend ingelepeld."

Mark Fillet heeft op zijn manier 'flink gewerkt' aan die wereld. Zoals toentertijd zovele jonge mannen trad hij in 1960 binnen in een missionaire congregatie, in zijn geval Scheut. Congo had hem geraakt omdat hij als adolescent tijdens Expo'58 in Brussel het paviljoen van Belgisch-Congo had bezocht. "Daar liepen echte zwarte mensen rond."

Toen Mark Fillet in 1987 Wereldwijd verliet, vertelde hij in een uitgebreid interview met Marc Colpaert over zijn jeugd en zijn engagement (Wereldwijd, maandblad 181, februari 1988). Toen Mark Fillet in 1987 Wereldwijd verliet, vertelde hij in een uitgebreid interview met Marc Colpaert over zijn jeugd en zijn engagement (Wereldwijd, maandblad 181, februari 1988). De seminarieopleiding en de voorbereiding om naar Afrika te vertrekken, beschreef hij als “een verschrikking. We moesten allemaal hetzelfde denken. De geestelijke opvoeding die we kregen, was onaards sentimenteel”.

Hij wordt naar Kasai gestuurd, moet er op vier weken tijd Tshiluba leren en wordt benoemd in Chibala bij de Babindi's. “Alle gezinnen hadden er tot tien, twaalf kinderen. Ze bezaten niets. Leefden midden in het zand. Er was niets te doen en de velden brachten niets op... Na vier maanden moest ik weer weg. Een andere benoeming van de bisschop. Ik was kwaad. Ik was er amper en ik vloog naar Maswika... bij Tom Huysman op een missie zo groot als Limburg, 64.000 mensen... de Salampasu. Ik ben er graag geweest en heb er goed gefunctioneerd. Ik heb er veel gepraat met de mensen.”

Terugblikkend vertelde Mark dat de ‘grootste vergissingen’ die men toen beging met taal te maken hadden. “Wij gebruikten hun taal om ons denken uit te drukken. We zijn ook onverbetterlijke paternalisten. We proberen dat niet te zijn, maar we zijn dat wel. Weinig of niets van wat de zwarten zeggen of realiseren, overtuigt ons omtrent hun cultuur. Ik zei daar dikwijls dat ik een roman wou schrijven. De titel had ik al: Koning Eénoog. Wij weten alles, wij kunnen alles, wij doen alles. Maar we teisteren de mensen met ons activisme.”

Mark werd er ziek en in 1973 stond hij terug in Vlaanderen, in Leuven, waar hij voor vorming werd ingezet. Hij maakte toen mee dat theologiestudenten er een voor een wegliepen. “Het was een ideologisch structureel conflict over: wat is kerk en wat is missie. Het was niet te repareren, je kon alleen herbeginnen. Daaromtrent hebben we heel wat creativiteit ontwikkeld. Maar het mocht niet lukken, het kreeg allemaal geen kans.”

Mark Fillet kon schrijven, was zeer verstandig, intelligent en een snelle geest. Vanaf 1973 probeert hij met het tijdschrift Wereldwijd, dat al in 1969 werd opgericht, de noodzakelijke transitie te beschrijven, gaat ook veel meer politiek- antropologisch te werk en laat zijn redactieploeg ‘veldwerk’ doen. Afgelopen met de diverse oude ‘missieblaadjes’. Men koos voor één degelijk tijdschrift. Er wordt een jaar op voorhand gepland, de redacteurs gaan ter plekke ervaring opdoen, informatie verwerven en zijn niet meer zo bezorgd over hoe het met de missieposten dan wel met de mensen gaat.

Dom Hélder Câmara (1909-1999), aartsbisschop van het Braziliaanse Recife, was een van de velen die binnen de katholieke kerk de analyse maakte dat het met de wereld zo niet verder kon vanwege de massale armoede, de ondraaglijke ongelijkheid, het politieke en structurele onrecht.

Dom Hélder Câmara (1909-1999), aartsbisschop van het Braziliaanse Recife, was een van de velen die binnen de katholieke kerk de analyse maakte dat het met de wereld zo niet verder kon vanwege de massale armoede, de ondraaglijke ongelijkheid, het politieke en structurele onrecht.

Veel missionarissen – maar niet allemaal – hebben daarbij geholpen omdat ze er ook in geloofden. Dat geeft een ander beeld. Het Westen moest over zichzelf en over zijn levensstijl nadenken.

Ook de kerk zelf ontsnapte daar niet aan. Maar vooral de analyse dat het met de wereld zo niet verder kon vanwege de massale armoede, de ondraaglijke ongelijkheid, het politieke en structurele onrecht, de complexe, maar verderfelijke geopolitiek, werd in Vlaanderen – maar niet alleen in Vlaanderen – niet in dank afgenomen. Er ontstond een pijnlijke polarisatie binnen en buiten de kerk omdat ook de plaatselijke (CVP-)politiek er zich mee bemoeide.

Van onderuit riep men om ontvoogding, van bovenaf werd er ‘neen’ gezegd. Met kardinaal Ratzinger en paus Woytila op kop. In Rome houdt men zich strikter dan ooit aan de leer.

Veel theologen – onder wie Edward Schillebeeckx, Hans Küng, Leonardo Boff – worden op het matje geroepen. Sommigen krijgen schrijfverbod, leerverbod, verbod om vieringen te leiden. Bevrijdingstheologen worden eigenlijk verdacht gemaakt.

Paus Johannes-Paulus II (Karol Woytila) laat tijdens zijn reis in Nicaragua (president Daniel Ortega staat helemaal links op de foto) in 1983 Ernesto Cardenal knielen en berispt hem met het vingertje in het openbaar.

Vanuit Rome worden aartsconservatieve bisschoppen benoemd om het gepolitiseerde geloof opnieuw te veranderen in ongevaarlijke vroomheid.

Maar in Antwerpen zit de kathedraal afgeladen vol als een vredeszending naar Nicaragua de zegen krijgt van bisschop Paul van den Berge. Vlaanderen herinnert zich de moord op aartsbisschop Oscar Romero in El Salvador (1980) nadat hij aan de KU Leuven was gelauwerd.

Men vergeet ook niet hoe het repressief regime van Guatemala bekende Vlaamse missionarissen heeft omgebracht. Het proces rond Walter Voordeckers (gedood in 1980), Ward Capiou (1981) en Serge Berten (1982) loopt nu nog steeds.

Dorothee Sölle wordt door Wereldwijd uitgenodigd en ze komt de vernieuwing binnen de kerk aanmoedigen.

In Guatemala werden begin jaren 1980 drie Vlaamse missionarissen vermoord door rechtse paramilitaire groepen die opereerden met steun van het regime. Het proces naar zoektocht van de opdrachtgevers loopt nog steeds.

De jaren tachtig zijn dus woelig en de analyses worden scherper. Ook het klimaat is dan al lang aan de orde. Maar voor Thatcher en Reagan geldt ‘there is no alternative’, voor de NGO’s en de derdewereldbewegingen daarentegen wel, maar ze kunnen de noodzakelijke culturele, politieke en economische veranderingen niet afdwingen.

Nu weten we dat het te hoog gegrepen was. Het is na veertig jaar nog steeds zo dat over heel de wereld verdrukkende maatschappelijke structuren en repressieve staatsapparaten enerzijds de privileges van een kleine bovenlaag en anderzijds de armoede van de massa in stand houden.

Mark Fillet wilde het tijdschrift redden door zelf te weg te gaan. Hij stopte ermee in 1987, vertrok nog naar de VS en Mexico, maar kwam ontgoocheld en doodziek terug.

Eens hersteld ging hij aan het werk in Nederland bij het zusterblad ‘Bijeen’ tot aan zijn pensioen. Dan trok hij zich terug uit de openbaarheid en concentreerde hij zich op zijn mooie gezin.

Vanaf 1990 stuurde Gie Goris het tijdschrift tot 2002. Daarna hield het op te bestaan, maar werd in maart 2003 MO*-Magazine geboren vanuit de fusie met het 11.11.11-maandblad De Wereld Morgen.

Bij de start van de CIMIC-opleiding aan de KHM (1993) konden we gebruik maken van het grote Wereldwijd-netwerk en putten uit de rijke ervaringen. In de eerste jaren van de CIMIC-opleiding kwam Mark nog lesgeven in de module over Afrika. Hij was een zeer boeiende, onderlegde spreker en een aangename verteller.

Maar op een gegeven ogenblik zei hij: "ik zou het liever niet meer doen". Mark had een weg gevonden die hem toeliet om aimabel te blijven en niet aan zijn moedige standpunten op te branden. Hij wou er zijn voor zijn partner en zijn kinderen. Zij waren zijn lang leven en hij wilde hen niet bezwaren met de pijn van het verleden.

Mark was vooral een goede vriend, een inspirator, een zeer bekwame journalist, een perfecte hoofdredacteur... en een goede vader.

Op woensdag 4 januari 2023 is hij op zijn tachtigste niet meer ontwaakt. De afscheidsviering in de bomvolle (ontwijde) Augustijnenkerk (AMUZ) in Antwerpen was een kleurrijke ode aan zijn veelzijdig, moedig, creatief en dynamisch leven.

Mark heeft nooit de hoop opgegeven en is blijven geloven in de (kleine) mens, de volgende generaties, in zijn echtgenote en zijn kinderen.

Op de aankondiging van de viering herinnert hij ons aan het meesterlijke gedicht van Herman de Coninck:

*Zeg: het leven is een brood
om in te bijten en de appels zien rood
van plezier, en nog, en nog, zeg iets.
Leer me huilen, en als ik huil
leer me zeggen: het is niets.*

À Dieu, Mark.
Marc Colpaert

Korte brief van Réginald Moreels aan Nicole de Moor, Staatssecretaris voor Asiel en Migratie (CD&V)

Op de dag van de nieuwjaarsreceptie van de CD&V richt humanitair chirurg en voormalig minister van ontwikkelingssamenwerking Réginald Moreels een korte oproep aan federaal staatssecretaris Nicole de Moor (CD&V) om een moedige stap te zetten en een einde te stellen aan de mensonwaardige leefsituatie van honderden asielzoekers in Brussel.

De Wereld Morgen zaterdag 14 januari 2023

Geachte mevrouw staatssecretaris,

Vandaag (14 januari 2023 om 17:00 uur) gaat u naar de nieuwjaarsreceptie van de CD&V. U bent gespecialiseerd in migratie, maar de migranten die momenteel vastzitten in de Paleizenstraat of zonder dak aan het Noordstation hebben geen boodschap aan uw specialisatie.

Ze leven in ellende. Ze beseffen dat ze niet welkom zijn. Daarvoor moeten ze boeten in hun eigen uitwerpselen. U hebt de opvangcapaciteit verhoogd, dit is positief. Fedasil echter die al deze centra moet bewoonbaar maken, heeft nood aan personeel, en diegenen die er werken zijn quasi uitgebrand.

Ik bewonder de mensen die zich het lot van deze miserie aantrekken en dagelijks de nood wat draaglijker proberen te maken. Ondanks mijn onmacht als individu, mijn hart knaagt, mijn geest revolteert, richt ik u een 'smeekbede'.

Stel een einde aan deze menselijke onwaarde. Ga desnoods met uw kabinet naar de Paleizenstraat, neem materiaal mee om te kuisen, neem het afval mee, stel mensen gerust, geef hen al was het maar een uurtje hoop dat ze volgende week in een bewoonbare ruimte zullen terechtkomen.

Als regeringsverantwoordelijke heb ik destijds vele taboes doorbroken, tegen de regels en de opinie in. Het is mogelijk om ook in de politiek een berg te verzetten. Maar je moet durven.

Als medicus zie ik dat de situatie explosief is, de volksgezondheid kan getroffen worden. Artsen Zonder Grenzen en het Rode Kruis kunnen daarvan concreet getuigen via hun zorg.

Commentaar overbodig. Uit respect voor de betrokken mensen, toont de redactie geen foto's waarop zij herkenbaar zijn (nvdr). De foto's bij dit artikel werden toegevoegd door de redactie. Die ellende te midden van luxe is een vlam voor agressie. En de agressie zal dan wel door de radicaal rechtse burgers streng worden veroordeeld. Zo kan een partij stemmen winnen, maar de mijne heb je niet!

Durft een politicus van dit land, en van sommige andere EU-landen zijn mond nog opendoen om zich als voorbeeld van mensenrechten te claimen als honderden vluchtelingen ongeacht hun statuut met of zonder papieren in de koude buiten moeten slapen?

Ik heb wereldwijd in mijn leven vluchtelingenkampen bezocht en als oorlogschirurg heb ik enorm veel leed behandeld. Maar ik had in mijn leven nooit durven denken dat mensen in ons land slechter zouden ondergebracht worden dan in de vluchtelingenkampen waar ook.

Ik denk te dromen, maar helaas droom ik niet. Hoeveel kazernes, hoeveel kerken, hoeveel sportzalen, hoeveel leegstaande woningen hadden niet ten minste voor de winterperiode kunnen vrijgemaakt worden?

Als militante burger sta ik machteloos. Dit raakt mij diep, dit beschaamt mij.

Nogmaals, mevrouw de Staatssecretaris, doe er iets aan, zelfs al weet ik dat de verantwoordelijkheden in dit land zodanig verspreid zijn dat niemand nog verantwoordelijk is.

Ik zweer het u, was ik minister van migratie geweest, ik was de straten opgegaan, dag en nacht, gebonsd en gebeld om toch een plaats vrij te maken. De regering en de kern zou ik geen minuut laten slapen.

Toch aangename nieuwjaarsreceptie gewenst....

Dokter Réginald Moreels, Humanitair chirurg, Gewezen Minister van Internationale Samenwerking

‘Het “lerarentekort” is het gevolg van het wantrouwen van de overheid’

Mark Van de Voorde

Marc Van de Voorde is onafhankelijk publicist en lid van Logia. Gewezen raadgever en speechschrijver van Herman Van Rompuy

De Standaard digitaal 1 februari 2023

‘Geen gevaarlijker adagium dan: vertrouwen is goed, controle is beter! Overdreven controle, summum én gevolg van wantrouwen, heeft bovendien een averechts effect’, schrijft Mark Van de Voorde naar aanleiding van de discussie over de ‘planlast’ en het lerarentekort in onderwijs in Vlaanderen. ‘Als het wantrouwen de basishouding wordt in onze intermenselijke verhoudingen, stokt de samenleving.’

Er is eigenlijk geen tekort aan leerkrachten, werd onlangs vastgesteld. Integendeel, het aantal personeelsleden in het Vlaamse onderwijs stijgt zelfs. Er zijn dus wel voldoende leerkrachten, maar ze staan te weinig uren voor de klas. Niet omdat ze niet hard willen werken. Integendeel, voltijdse leraren werken meer uren dan fulltimers in de privésector.

Het probleem is dat ze veel te veel tijd en moeite spenderen aan bureaucratie, met een eufemisme ‘planlast’ genoemd. Niet omdat ze dat graag doen, maar omdat ze moeten van de controlerende overheid. Door het netjes invullen van hun agenda en andere papieren eisen verliezen leraren tijd die ze liever zouden spenderen aan lesgeven.

Helaas, de inspectie wil controleren dat de leerkracht de eindtermen nastreeft, de pedagogische vereisten naleeft en de didactische werkvormen hanteert. De eindtermen zijn bovendien zo gedetailleerd dat leraren de vrijheid kwijt zijn om uit te pakken met het specifieke dat van hen opvoeders maakt: persoonlijkheid, bewogenheid, authenticiteit en creativiteit. Het zogenaamde lerarentekort is dus het gevolg van het wantrouwen van de overheid. Maar niemand die het durft te zeggen.

De overheid is ziek van wantrouwen (en niet alleen inzake onderwijs). Dat zet een keten van wantrouwen in gang. Wie wantrouwen ondervindt, gaat op zijn beurt wantrouwen. Het wantrouwen neemt daarom in onze samenleving exponentieel toe, het vermenigvuldigt voortdurend zichzelf. Het maatschappelijke wantrouwen is een epidemie geworden die sluipend meer slachtoffers heeft gemaakt dan gedacht. Wantrouwen – het gebrek aan vertrouwen – is de belangrijkste reden waarom zo veel mensen in een burn-out belanden of er de brui aan geven (zoals in het onderwijs).

Geen gevaarlijker adagium dan: vertrouwen is goed, controle is beter! Overdreven controle, summum én gevolg van wantrouwen, heeft bovendien een averechts effect. Als controle de grondslag van een organisatie wordt, gaat de samenleving in het defensief door onder te duiken. De ambtenaar of de burger probeert de controle te ontlopen en wordt bijgevolg aangemoedigd om achterpoortjes op te zoeken of zelfs fraude te plegen. Wantrouwen zet aan tot misbruik. Misbruik op zijn beurt leidt tot juridisering: alles moet wettelijk worden vastgelegd, want we vertrouwen informele afspraken niet.

Het gevoel gewantwoord te worden is vooral dodelijk voor het engagement. Een samenleving kan niet worden gemobiliseerd, als wantrouwen overheerst. Wie wil nog zijn nek uitsteken, wie wil nog initiatief nemen, wie wil zich nog voor een zaak inzetten, als hij voortdurend moet bewijzen dat hij te goeder trouw is en als hij zich geremd weet in zijn vrijheid? Als het wantrouwen de basishouding wordt in onze intermenselijke verhoudingen, stopt de samenleving.

De leraar, de werkgever, de werknemer, de ondernemer, de kunstenaar en de burger moeten opnieuw de vrijheid krijgen om verantwoordelijkheid op zich te nemen. Vrijheid ontspringt aan het vertrouwen dat de burger krijgt van de overheid. Pas als de overheid de burger vertrouwt door hem niet voor alles te onderwerpen aan slopende procedures en aan het noteren van elke stap die hij zet, zal de burger opnieuw vertrouwen krijgen in de overheid. En zullen er alvast voldoende leerkrachten voor de klas staan.

Mag ik het evenwel veelzeggend voor onze samenleving noemen dat ook in de media meer aandacht uitging naar de ideologische ideetjes om scholen netoverschrijdend te doen samenwerken dan naar het fundamentele probleem van het zogenaamde lerarentekort, nl. het wantrouwen van een overheid die de controle van de leraren belangrijker acht dan hun engagement?

Waar is de nuchtere blik op de oorlog gebleven?

Tom Sauer

Hoogleraar internationale politiek aan de Universiteit Antwerpen en auteur van *De strijd voor vrede* (Polis/Pelckmans).

De Standaard Maandag 16 januari 2023

Als we een uitweg uit de oorlog in Oekraïne willen vinden, zullen we rekening moeten houden met de Russische gevoeligheden, schrijft Tom Sauer. Het Westen mag zich niet te veel door zijn emoties laten leiden.

De opmars van Oekraïne lijkt tot stilstand gekomen. Drie scenario's zijn denkbaar: Oekraïne herpakt zich, Rusland zet een tegenoffensief in of geen van beide boekt noemenswaardige terreinwinst. Het eerste scenario is voor velen het meest wenselijke. Volgens het dominante oorlogs-narratief is er maar één schuldige: president Vladimir Poetin. Soevereiniteit is een basis-principe. Het is daarom niet meer dan normaal dat Rusland terug-gedreven wordt, luidt het. Leve-ringen van westerse pantser-wagens en tanks moeten voorkomen dat het tweede scenario uitkomt.

Op het eerste gezicht snijdt die redenering hout. Maar die logica stoelt vooral op emoties (van onrechtvaardigheid) en waarden (zoals mensenrechten). Dat is op zich heel nobel. Alleen – en dat is cruciaal – zo werkt het in de internationale politiek meestal niet.

Een basiscursus internationale politiek leert ons dat ons nationale en internationale- politieke bestel fundamenteel van elkaar verschillen. Er bestaat immers geen wereldregering. Als puntje bij paaltje komt, gaat het vooral over de eigen veiligheid en macht. John Mearsheimer (University of Chicago) gebruikt daarvoor de volgende metafoor: als een kleine aap met een stok in de ogen van een grote gorilla peutert, moet dat aapje niet schrikken wanneer het een serieuze mep terugkrijgt. Als een regionale macht zoals Rusland zich vernederd en genegeerd voelt door de manier waarop het na de Koude Oorlog door het Westen is behandeld-, dan moeten we niet schrikken wanneer Moskou reageert. Oekraïne is daarvan het slachtoffer.

Nee, Poetin is niet gek

Dat is allemaal niet goed te praten. Maar als we die mechanismen niet kennen, komen we uit bij analyses die stellen dat Poetin 'gek' geworden zou zijn. Hij is helemaal niet zot of ziek. Wellicht heeft hij zich mis-rekend, al kan het volgens twee van de drie scenario's vanuit zijn oogpunt nog goed komen.

Als een kleine aap met een stok in de ogen van een grote gorilla peutert, moet dat aapje niet schrikken als het een mep terugkrijgt

Bufferstaten en invloedssferen zijn niet passé, tenzij we het klassieke machtsspel overstijgen door een systeem van collectieve veiligheid, waarbij op gelijke voet samen-gewerkt wordt. Het Westen heeft bewust- nagelaten dat te doen. Meer nog, de Navo is als enige alliantie blijven voortbestaan, en breidde drie keer uit richting Rusland, ondanks mondelinge beloftes om dat niet te doen. Ambassadeur George Kennan, de vader van de Amerikaanse indammingspolitiek na de Tweede Wereldoorlog, heeft in de jaren 90 voorspeld dat de Navo-uitbreiding tot een serieus conflict met Rusland zou leiden. En vele anderen met hem.

President Bill Clinton sloeg hun wijze raad in de wind. Zijn opvolger, president George W. Bush, overschreed in 2008 de vetste aller rode lijnen door ook aan Oekraïne en Georgië- Navo-lidmaatschap te beloven. Zijn ambassadeur in Moskou, William Burns, die nu CIA-directeur is, had hem dat nochtans uitdrukkelijk afgeraden. Poetin had op voorhand gedreigd dat hij in dat geval de Krim en Oost-Oekraïne zou afnemen. Angela Merkel en Nicolas Sarkozy stribbelden op die Navo-top wat tegen, maar gaven uiteindelijk toe. Poetin was woest. Enkele maanden later provoceerde Rusland Georgië tot een oorlog, en in 2014 kwam hij zijn andere dreigementen na, en viel hij de Krim binnen.

Te weinig empathie

Als u zich afvraagt waarom Poetin gedaan- heeft wat hij gedaan heeft, moet u niet verder zoeken. Het draait om een gevoel van onveiligheid – zowel- Napoleon als Hitler heeft aan de poorten van Moskou gestaan – en het gevoel niet erkend te zijn als regionale- macht.

Hadden wij iets meer empathie gehad-, was deze oorlog nooit in de geschiedenis-boeken geraakt. Al die gevoeligheden zullen ook meespelen bij de zoektocht naar een uitweg. De kans is reëel dat Rusland niet het onderspit zal delven, ten eerste omdat het machtiger is dan Oekraïne (in termen van aantal militairen, economie, grondstoffen, wapenindustrie) en ten tweede omdat Poetin gemotiveerd is vanwege hoger geschetste redenen-. In het minder

waarschijnlijke geval dat de motivatie van de Oekraïense- soldaten het verschil zal blijven maken, samen met westerse wapenleveringen, heeft Poetin nog altijd kernwapens achter de hand. Het zou dom en vooral gevaarlijk zijn om deze nucleaire dreigementen opnieuw af te doen als bluf of chantage. Alleen al daarom is het Witte Huis voorzichtiger dan sommigen wensen.

Vredesakkoord

Tienduizenden doden en gewonden, miljoenen vluchtelingen, voedsel-tekorten, prijsstijgingen, recessie, minder aandacht voor andere conflicten en bedreigingen en het risico op een wereldwijde nucleaire oorlog: hoe langer de oorlog duurt, hoe meer we ons moeten afvragen of de nadelen ervan niet te zwaar beginnen door te wegen.

Misschien moeten we hopen op een impasse op het terrein – het derde scenario – zodat de geesten bij de strijdende partijen rijpen en er een vredesakkoord tot stand kan komen. Oekraïne kan als (iets kleiner) soeverein land verder door het leven gaan, waarschijnlijk zelfs met dezelfde leider. De belofte om lid te worden van de Navo zal hoogstwaarschijnlijk overboord moeten worden gegooid, en de geannexeerde gebieden (zeker de Krim) zullen waarschijnlijk Russisch blijven, tenzij ze meer autonomie zouden krijgen.

Dat is allemaal niet fair, en is zeker niet wat veel Oekraïners wensen. Het zou wel getuigen van een nuchtere maar daarom niet minder morele blik, die rekening houdt met meer dan het lot van enkele provincies waarvan de meesten van ons tot voor kort nog nooit hadden gehoord.

Europa beseft niet hoe christelijk het is Mia Doornaert

Onafhankelijk expert in internationale betrekkingen.
De Standaard digitaal Zaterdag 24 december 2022

De mensenrechten zijn niet universeel, ze ontspruiten aan een tweeduizend jaar oude boodschap van universele liefde, schrijft Mia Doornaert. Door de ontkerstening wordt Europa stilaan blind voor die vredevolle erfenis.

Een tuin, een appel, de val, de verlossing. Het is een oud verhaal. Het was eeuwenlang het verhaal dat door heel het Latijnse Europa gedeeld werd, dat dit Europa heeft doordrenkt. Deze zondag herdenken de kerkdiensten een fundamentele -episode van dat verhaal: de geboorte van de Mensenzoon. God werd mens, de ultieme verlossing.

‘Et incarnatus est, ex Maria virgine.’ Jubelend weerklinkt die zin van het credo in Mozarts Grote Mis. Intiemer, maar niet minder aangrijpend is het ‘For unto us a child is born’, uit Händels Messias. Haal uit onze musea, van Madrid tot Krakau, alle schilderijen, alle kunstwerken weg die geïnspireerd zijn door de Bijbel en de evangeliën, door de levens van heiligen en martelaren en profeten. Wat een kaalslag zou dat worden.

Mensen en gemeenschappen -hebben verbindende verhalen nodig. Wel, er is geen verhaal dat Europa -gedurende vele eeuwen zo diep verbonden heeft als dat van de Bijbel en de evangeliën.

Soms zien tegenstanders en vijanden van het christendom de blijvende invloed van die religie duidelijker dan de bewoners zelf van wat ooit de christenheid was. Aldus een Belgische bankier die ik eind jaren 90 in -Peking ontmoette. Hij behoorde tot een 'donkerblauwe' Brusselse familie, die collectief al een eeuw geen voet meer in een kerk had gezet. Maar de onderdompeling in een totaal -verschillende filosofische traditie had hem een -andere blik gegeven op de 'super-stitie', zoals de vrijmetselarij het -geloof afdoet.

De grootste pest

Voordien ging hij ervan uit dat geloof in onvervreemdbare rechten van de mens een universeel gegeven was. Tot hij zag hoe -on-humanistisch de -Chinese cultuur en maatschappij zijn. Hij ging beseffen dat het humanisme schatplichtig was aan de christelijke traditie, waarin alle mensen, als kinderen van God, aanspraak hebben op dezelfde menselijke waardigheid.

'De mens is niets bijzonders. Hij is gewoon een deel van de aarde.' Die zin is niet afkomstig van een radicale -veganist. Heinrich Himmler sprak hem uit op 7 juni 1942, in aanwezigheid van Hitler, op de begrafenis van Reinhard Heydrich. Daarmee vergoelijkte hij de barbaarse uitmoording van de Joden waartoe in januari van dat jaar besloten was. En hij wees een duidelijke vijand aan: 'Het christendom, deze grootste pest'.

Het christendom kent de mens een bijzondere waarde toe, en is daarin schatplichtig aan het Bijbelse boek Genesis. De Schepper geeft de aarde aan de mens om haar te -bestieren en te ontwikkelen, als sluitstuk van zijn schepping. De mens rust op zondag, zoals God deed op de -zevende dag, de dieren en planten niet.

Het is niet omdat er vaak tegen gezondigd is, dat die boodschap van vrede zelf geen onmetelijke invloed heeft -gehad

En dan zijn er de evangeliën. Ze richten zich niet tot één bevolkingsgroep. Het Griekse woord katholikos betekent universeel. En omdat ze zich tot de hele mensheid richten, bevatten de evangeliën alleen een reli-gieuze boodschap, geen stelsel van maatschappelijke wetten. Ze zeggen ten gronde dat het Woord van God de waarheid is, maar dat de Schepper het aan de mens overlaat dat Woord in wetten en regels om te zetten.

Dat maakte het christendom in de ogen van de grote Arabische historicus Ibn Khaldun en van islamitische rechtsgeleerden juist inferieur. Hoe kon je landen ernstig nemen die hun wetten voortdurend veranderden, in de plaats van zich te onderwerpen aan de Eeuwige Wet van God? Dat onbegrip is er nog altijd, bleek onlangs uit de -reacties in de moslimwereld op de pretenties van 'christelijke' voetbalploegen in Qatar.

Analfabeet

De Britse auteur en historicus Tom Holland sprak op 24 november de volgende woorden in de Theos Annual Lecture, getiteld 'Humanism: a christian heresy'. Vervang 'Groot-Brittannië' door 'West-Europa' en zijn betoog blijft net zo toepasselijk: 'De theorie van de evolutie is vrijwel

universeel aanvaard. We hebben onze kennis van het universum weten uit te breiden tot steeds ongelooftlijker extremen. Maar één ding is niet veranderd, namelijk de waarde die we als cultuur toekennen aan het menselijk leven. Integendeel. Dat alle mensen een aantal fundamentele rechten -bezitten, gewoon doordat ze mens zijn, is een doctrine die zo breed -gedragen wordt in het Groot-Brittannië van vandaag dat we ze nauwelijks nog herkennen als een doctrine. -Zo zeer privilegieert ze de mens dat ze in de loop van de vorige eeuw de naam humanisme kreeg.'

Inderdaad. West-Europa beseft niet meer hoe christelijk het is. Kerstmis wordt nog gevierd, maar het godsdienstige element kwijnt weg. In veel West-Europese landen kunnen de jongere generaties de kerstliederen niet meer zingen die eeuwenlang een verbindend Europees verhaal vormden. Ze zijn geletterd, maar kijken als culturele blinden naar kunstwerken over taferelen uit de christelijke -geschiedenis. Europeanen waren in de vorige eeuwen vaak ongeletterd, maar ze konden die kunstwerken moeiteloos lezen.

Rabiate antiklerikalen als een Guy Verhofstadt vergissen zich als ze zich in de ontkerstening van Europa -verheugen. Als Europeanen anal-fabeet worden over hun verleden, dan verliezen ze niet alleen een bind-middel. Ze worden dan ook blind voor de mensenrechten die in deze wereld, zo blijkt steeds meer, niet een natuurlijk gegeven zijn, dus niet universeel zijn.

Die rechten ontspruiten mede aan een boodschap van tweeduizend jaar geleden, een nooit eerder gehoorde boodschap van universele liefde, een gebod om zelfs je vijanden te -beminnen. Het is niet omdat er vaak tegen gezondigd is, dat die boodschap zelf geen onmetelijke invloed heeft -gehad. 'Een boodschap van vrede, van heldere kracht, een boodschap van licht in de donkere nacht', zoals een prachtig, maar helaas ook al niet meer aangeleerd Vlaams kerstlied zingt.

Toch de moeite zich daarover even te bezinnen.

Dirk Draulans: 'Niet alleen het weer wordt extremer, ook het menselijk samenleven'

Knack digitaal 1 januari 2023

Bioloog en Knack-journalist Dirk Draulans zal in 2023 proberen meer te focussen op positieve verhalen om een maatschappelijke transitie in de hand te werken

Het laatste dier dat ik in 2022 zag, was een vleermuis. En niet zomaar een beestje dat op oudejaarsavond wat verloren rondvloog: het leek actief naar voedsel te zoeken boven de beek voor het huis. Dat was héél vreemd, maar niet verbazingwekkend gezien het feit dat zowel oudejaarsavond als nieuwjaarsdag de warmste was sinds mensenheugenis. De vorige records

dateerden van vorig jaar. Voor wie er nog aan twijfelde: de aarde warmt op! En vleermuizen voelen dat.

De rest van de natuur trouwens ook: mussen in de tuin verkennen de broedbakjes, eksters inspecteren de oude nesten, hazelaars vertonen de eerste tekenen van bloei. Allemaal veel te vroeg natuurlijk. Niet alleen wij zijn het noorden kwijt, ook de natuur.

Het was een stormachtig en grijs jaareinde, wat symbolisch was, op twee vlakken. Ten eerste is er de klimaatopwarming die ons weer extremer maakt, met veel te droge zomers en veel te natte winters, die beide voor problemen kunnen zorgen. Beide seizoenen zijn minder aangenaam geworden voor mensen én veel andere dieren. Niet zelden is remediëring vereist om overlast te beperken – overlast die er zonder de opwarming niet zou zijn.

Het stormachtige jaareinde kan eveneens symbool staan voor de rollercoaster die 2022 was. Wat was dat toch weer? Het lijkt erop dat met het extremere weer ook de menselijke samenleving (nog) extremer wordt. De vele onzekerheden – energie, koopkracht, globalisering, ongelijkheid... – maken mensen bezorgd en blijkbaar minder geneigd om vriendschappelijk met elkaar te interageren. Al dan niet onderhuidse vijandigheid lijkt er tegenwoordig steeds meer bij te horen.

De kernboodschap is duidelijk: iedereen moet mee in het bad van de transitie, op alle niveaus, van de gewone Vlaming tot onze regeringen en de rest van de wereld. Anders halen we het niet.
Dirk Draulans

De coronacrisis kregen we gelukkig onder controle, hoewel in China nu een gezondheidsramp dreigt. Dat illustreert hoe secuur onze wetenschappers en beleidslui te werk zijn gegaan om de viruscrisis bij ons in goede banen te leiden, met dank aan de snelle ontwikkeling van efficiënte vaccins en uitrol van efficiënte vaccinatiecampagnes. Helaas, ook hier: als je daarop durft te wijzen krijg je een boel bagger over je heen van slecht geïnformeerde betweters die zich overal menen te moeten manifesteren, tot in de rechtszaal toe. Ze doen maar, het is gemorrel in de marge, de feiten vertellen het werkelijke verhaal, en dat is een succesverhaal.

Erger is dat de mensenmaatschappij niet in staat lijkt te vermijden dat ze her en der bestuurd wordt door idioten die niet het welzijn van de wereld voor ogen hebben, maar pseudohistorische en andere schimmen najagen om..., tja, waarom eigenlijk? Wat is het nut van het afvuren van raketten op een bevolking die dat alleen maar kan ondergaan, omdat een megalomaan ongehinderd een machinerie in gang kan zetten om andere mensen te terroriseren? Waarom slaagt men er niet om landen als Afghanistan of regio's als Oost-Congo zo te besturen dat ze hun bevolking niet in terreur en rampzalige armoede storten? Blijkbaar is het slechte dat de mensheid meezeult zo krachtig dat het hier en daar de macht kan grijpen en zichzelf kan propageren, als een maatschappelijke kankervlek. Kanker is notoir ongrijpbaar, zelfs voor de meest eminente wetenschappers.

Elders bezondigen 'leiders' zich aan schuldig verzuim door niet te willen zien dat onze aarde afstevent op een catastrofe die het leven voor veel soorten – de onze inbegrepen – zo goed als onmogelijk zal maken. De vele vormen van vervuiling en vooral de klimaatopwarming beginnen zich zo sterk te manifesteren dat de welvaart die aan hun basis ligt, door het overdadige gebruik van fossiele brandstoffen en andere 'hulpbronnen' die de aarde ons biedt, in het gedrang komt.

De huidige generatie heeft het al niet beter dan de vorige, maar die trend zal alleen maar sterker worden als we er niet in slagen het tij te keren.

'Draulans, je moet constructiever zijn voor de inspanningen die geleverd worden, anders dreig je mensen op te zadelen met een verlamdend fatalisme: dat er toch niets aan te doen is.' Dat krijg ik regelmatig te horen als ik bijvoorbeeld geen vertrouwen etaleer in de flauwe afspraken die 'de wereld' op klimaat- en biodiversiteitstoppen maakt om iets aan de ontsporing te doen. Helaas, ik kan niet anders, want er zijn altijd weer die vermaledijde 'feiten' waar velen zo'n hekel aan hebben, omdat ze niet in hun mentale kraam passen. De feiten zijn dat we, ondanks de afspraken die gemaakt zijn op de klimaatstoppen, afstevenen op een globale temperatuurstijging van minstens 2,4 °C en waarschijnlijk meer dan 3 °C ten opzichte van het pre-industriële niveau. De feiten zijn dat we om de afspraken van de laatste biodiversiteitstop na te komen, geen acht jaar nodig gaan hebben, zoals daar werd gepropageerd, maar tachtig!

We moeten ons vastklampen aan succesverhalen en hopen dat ze inspirerend werken. Maar het is nieuwjaarsdag, dus zijn we verplicht om goede voornemens te formuleren. Ik houd daarbij een mooie stelling in gedachten, die neurowetenschapper Kris De Meyer in mijn kerstinterview voor Knack lanceerde en verdedigde: dat de beste manier om mensen tot actie inzake bijvoorbeeld de strijd tegen de klimaatcrisis te bewegen, is hen tonen dat er al van alles gebeurt, dat ze gewoon hun karretje aan de trein moeten hangen die al vertrokken is.

Je ziet geregeld mooie initiatieven, vooral op kleinere schaal: hoe lager je gaat in de maatschappelijke organisatie, hoe beter het lijkt te lukken om natuur- en milieuvriendelijk te opereren, ondanks het voortdurende gestook van lobby's die niet mee willen in een mens- en milieuvriendelijke maatschappelijke transitie omdat ze niet in hun kraam past. De kernboodschap is duidelijk: iedereen moet mee in het bad van de transitie, op alle niveaus, van de gewone Vlaming tot onze regeringen en de rest van de wereld. Anders halen we het niet.

We moeten ons vastklampen aan succesverhalen en hopen dat ze inspirerend werken. We moeten vooral hopen dat de nood om op te treden zo acuut gaat worden dat niemand het zich nog kan veroorloven te doen alsof er niets aan de hand is. Finaal blijft de onverbeterlijke optimist in mij zich altijd roeren. Die fluistert af en toe in mijn oor dat de mensheid toch regelmatig getoond heeft dat ze in staat is het roer drastisch om te gooien als het écht nodig is. Daarom is het belangrijk te blijven hameren op het feit dat het echt nodig is. Misschien redden we het dan nog.

Ik wens u bij deze dan ook graag een constructief en niet té oververhit 2023. En ik blijf u dankbaar voor de steun in de strijd – ik heb dat nodig. Ik neem me bij deze voor om wat minder te vechten tegen de vele onverlaten die alles doen wat ze kunnen om de transitie te remmen, en meer te focussen op de mensen die al constructief bezig zijn met werken aan een betere wereld. De ochtend van 1 januari 2023 gaf het voorbeeld: minder stormachtig en minder grijs dan het einde van 2022. Er is altijd symboliek als je nood hebt aan een duwtje in de rug!

De droom van Martin Buber

“Waar het visioen ontbreekt, verwildert het volk;
Als het de rechte leer bewaart, is het gelukkig.” Spreuken 29:18

Marc Colpaert Nieuwsbrief CIMIC (Centrum voor Intercultureel Management en Internationale Communicatie) van nr. 24, juni 2021.

In het gedachtegoed van CIMIC heeft Martin Buber (1878-1965) altijd een belangrijke rol gespeeld. Hij is een van de eerste filosofen die bij het begin van de vorige eeuw eindelijk het begrip dialoog binnenbracht in de westerse filosofie.

Het boekje 'Ich und Du' uit 1923 verlegde de aandacht van het 'ik' of het 'zelf' naar de relatie met de ander. Waar het uiteindelijk over ging tussen mensen was de ontmoeting. En uit die ontmoetingen kon dan gemeenschap ontstaan. Dat Buber dat ook wou toegepast zien voor de Joodse migranten en kolonisten in Palestina, is velen ontgaan, of beter: men heeft er niet voor willen kiezen.

Vandaag de dag weten nog weinigen dat Buber – als student al in 1897 – de hele wordingsgang van het zionisme in Herzls tijd heeft meegemaakt. Hij heeft het niet alleen meegemaakt, hij heeft er ook met passie (een andere) vorm aan trachten te geven. Het zionisme was voor hem een culturele en pedagogische uitdaging, een verlangen naar een nieuwe gemeenschap.

De berg Zion, vlakbij Jeruzalem, verwees voor hem wel naar de bakermat van het Jodendom, maar hij wou geen nationale staat opbouwen zoals alle andere nationale staten dat in de 19de eeuw wilden. Daarom vond hij dat het Jodenstaat-concept van Theodor Herzl (1860-1904) niet doordrong tot het wezen van het Jodendom. Het Jodendom moest weer tot zijn eigen uitgangspunten en opdrachten – een messiaanse gedachte – terugkeren. Dat vergde vorming, onderwijs, opvoeding.

Tot aan zijn dood in 1965 stond Bubers leven in dienst van een 'herlevend Jodendom' en van een Joods denken dat zich niet tevredenstelde met de historische werkelijkheid – ook niet de zionistische.

Tijdens partijcongressen vormde Buber samen met de uit Rusland afkomstige Chaim Weizmann (1874-1952) de oppositie en Democratische fractie. Beiden maakten het mogelijk dat er eerst een Joodse hogeschool in Palestina kwam en na de Eerste Wereldoorlog een Hebreeuwse universiteit. Maar er waren twee soorten zionisme.

Tweërlei zionisme

De eerste tendens zocht voor de Joodse mensen niet de zekerheid van een bestaan, maar vooral de verwerkelijking van een opdracht om waarheid en gerechtigheid gestalte te geven op de plek waar men zou gaan wonen. (Er was op een gegeven moment door de Britten zelfs Oeganda en Argentinië voorgesteld als Joods huis.)

Palestina was de meer 'natuurlijke' plek, maar Buber was zich ervan bewust dat het geen 'Land ohne Volk für ein Volk ohne Land' was. Er woonden wel degelijk heel veel Arabische mensen die naar zijn oordeel geen bedreiging vormden voor wie de inwijkelingen ook geen bedreiging zouden mogen worden.

De tweede tendens zocht vooral zekerheid en veiligheid. Het was het verlangen van de grootste groep zionisten om te worden zoals alle andere 'naties'. Dat zou echter nationale assimilatie veronderstellen en dit soort assimilatie zou veel gevaarlijker worden dan elke individuele assimilatie. Die tendens wou veiligheid op basis van een Joodse meerderheid. Maar welk meerderheidsvolk (de Arabieren) laat zich zonder strijd vernederen tot minderheidsvolk?

De opdracht de geest te dienen

Klaas van Oosterzee werkte in de jaren zeventig voor het Instituut Kerk en Wereld in Driebergen (Nederland) en maakte toen een heldere analyse en overzicht in zijn boek over 'Buber en Israël. Utopie en dialoog' (1978).

Hij schreef: "In plaats van te streven naar een gemeenschap die initiatieven neemt in de Voor-Aziatische regio, wilde men een staatje dat voortdurend het voorwerp van tegenstellingen wordt, en dat zijn beste krachten aan militaire in plaats van sociale en culturele doeleinden moet besteden".

En hij voegde er een merkwaardig citaat uit een redevoering van Martin Buber aan toe: "De staat Israël heb ik als de mijne aanvaard. Het is de vorm van de nieuwe Joodse Gemeenschap die uit de oorlog is voortgekomen. Ik heb niets gemeen met de Joden die zich verbeelden dat zij de feitelijke vorm van de Joodse onafhankelijkheid kunnen aanvechten. De opdracht de geest te dienen hebben we hier en nu met deze staat als uitgangspunt uit te voeren. Maar wie de geest oprecht wil dienen moet trachten de missers goed te maken: hij moet proberen opnieuw de weg vrij te maken voor een wederzijds begrip met de Arabische volken."

onderling – te denken aan Israëls deelname aan een Near East Federation. Maar morgen, wanneer de wereldpolitieke verhoudingen onafhankelijk van ons zouden zijn veranderd – zou het wel eens een kans van de eerste orde kunnen zijn. Voor zover het van ons afhangt moeten we er de grond voor rijp maken. Er kan geen vrede tussen Joden en Arabieren zijn die bestaat uit het beëindigen van oorlog. Vrede kan er alleen zijn in een oprechte samenwerking. Vandaag (1958) onder zo vele moeilijke omstandigheden is nochtans de opdracht van de geest, de weg te bereiden voor de samenwerking van de volken". (Uit *Israel and the Command of the Spirit*, New York, 1973)

Geen (Brits) imperialisme

Voor die 'oprechte samenwerking' heeft Buber heel zijn leven geschreven en gestreden. Zijn inspiratie vond hij in een utopisch socialisme zoals dat van Gustav Landauer (1870-1919), die nationalisme afwees. Toen het Ottomaanse Rijk in 1917 instortte, kon Chaim Weizmann, die langzaam een meer nationalistische weg insloeg, de Britse minister van Buitenlandse Zaken, Arthur James Balfour, overhalen een Joods Nationaal Tehuis in Palestina te beloven.

Wanneer de Britten in 1917 Jeruzalem en Palestina innamen, zag Buber de gevaren opdoemen. In 1919 vindt hij dat alle moeite vergeefs zal zijn als Zion "een agentschap van het imperialisme wordt". Toekomst ziet hij alleen als er in Palestina iets nieuws wordt opgebouwd. Geen kolonisatie volgens het geijkte patroon, maar "een revolutionaire kolonisatie die de ontwikkeling van de regio, het Midden-Oosten, ten goede komt".

In het eerste naoorlogse zionistische congres in Karlsbad (1921, in Karlovy Vary, Tsjechoslovakije) treedt Buber op als spreekbuis van een politieke stroming Hapoël Hazaïr, 'De Jonge Arbeider', die al in 1905 was opgericht. Uit dat milieu zijn de latere kibbutzim voortgekomen. Op het congres wordt men dan al geconfronteerd met de grote Arabische protesten en rellen tegen de Joodse immigranten. Buber waarschuwt opnieuw voor imperialistisch nationalisme en beklemtoont dat de opdracht van het Joodse volk er een is die grenzen overstijgt.

Wat er dan gebeurt, is voor Buber zeer deprimerend. Dat beschrijft hij 26 jaar later in een brief aan Judah L. Magnes (1877-1948), de kanselier van de Hebreeuwse Universiteit.

"Ik gaf steeds weer toe"

"Toen ik vele jaren geleden op het Zionistencongres streed voor de gedachte van een Joods-Arabisch verbond, had ik een ervaring die mij deed schrikken, en die mijn verdere leven bepaalde. Ik had een voorstel voor een resolutie ontworpen, die de gemeenschappelijke

belangen van beide volken benadrukte en de weg wees voor de samenwerking tussen beide – de enige weg die kan leiden tot de redding van Palestina en zijn beide volken...”

“Toen gebeurde er iets dat voor een beroeps politicus heel gewoon en vanzelfsprekend is, maar waarvan ik zo schrok dat ik er nog niet goed overheen ben gekomen. In de redactiecommissie, die grotendeels uit oude vrienden bestond, werd een kleine verandering voorgesteld, en nog één, enzovoort. Ogenschijnlijk hadden deze wijzigingen geen van alle een beslissende betekenis en voor elke wijziging was er het argument dat je de resolutie zo moest formuleren dat het congres deze zou aannemen.”

“Telkens hoorde ik: wil je een demonstratie of wil je dat het congres het principe van de Joods-Arabische samenwerking aanneemt en tot zijn eigen zaak maakt? In het laatste geval moet je met kleine veranderingen akkoord gaan. Natuurlijk ging het mij niet om een demonstratie. Ik wilde een principiële verandering in de houding van de Zionistische beweging tegenover de Arabische problematiek. Daarom deed ik moeite voor mijn ontwerp tekst, maar ik gaf steeds weer toe wanneer het lot van mijn resolutie van dit toegeven afhing.”

“Toen de redactiecommissie klaar was en mij de uiteindelijke tekst voorlegde, zag ik wel een heleboel mooie en overtuigende zinnen, maar merg en been van mijn oorspronkelijk appèl waren niet meer te vinden. Ik heb de zaak geaccepteerd en voor het congres gebracht. Ik heb me ermee tevredengesteld in mijn toelichting, die voorafging aan de tekst, de principiële wending aan te geven, die ik met deze resolutie beoogde. Maar ik voelde dat mijn rol als politicus was uitgespeeld...”

De verwaterde resolutie werd toen aangenomen, maar aan de houding tegenover het Arabische vraagstuk was niets veranderd. Daarop trok Buber zich uit de harde zionistische politiek terug, niet uit het zionistisch werk m.b.t. het opbouwen van een Arabisch-Joodse gemeenschap.

In 1929 bezocht Buber voor het eerst Palestina, waar de conflicten hoog opblaaiden. De Joodse immigranten vormden al een vijfde van de bevolking, een verdubbeling in tien jaar tijd. Na zijn bezoek aan Palestina deed Buber op het 16de zionistische congres in Zürich nog één poging om het tij te doen keren en pleitte voor een evenwicht tussen Joden en Arabieren.

Hij had vastgesteld “hoe weinig wij (Joden) de Arabische mens kennen”. En: „Wir wollen nicht majorisiert werden und wir wollen nicht majorisieren“. Hij wees de machtspolitiek af omdat het middel niet tot het doel kon leiden. Maar ook toen koos het congres voor de harde lijn, die een gevolg was van de revisionisten. Onder de leiding van Vladimir Jabotinsky (Odessa 1880 – New York 1940) streefde die groep naar een Joodse staat binnen de historisch en militair te beveiligen grenzen van Palestina. Het was een streven dat tot vandaag een belangrijke rol speelt in de Israëliëse politiek. Het was het tegendeel van Bubers vredespolitiek.

Hans Kohn, richt zich in een brief tot zijn vriend Martin Buber: “De gebeurtenissen in Palestina zijn heel ernstig, we hadden het nooit zover mogen laten komen... Veel had voorkomen kunnen worden wanneer we in 1928 in principe hadden ingestemd met de Arabische eis om een volksvertegenwoordiging... Nu zal op het revisionistische succes groot onheil volgen, zelfs wanneer zij hun doel bereiken: jarenlange haat, militaire onderdrukking, een morele nederlaag van het zionisme...”

Buber wordt bevriend met Judah L. Magnes, zionist van Amerikaanse afkomst, kanselier en later voorzitter van de Hebreeuwse universiteit. Hij woonde sinds 1922 in Palestina en streefde naar goede Joods-Arabische betrekkingen. Zijn pacifisme bracht hem echter in de marge van het politieke gebeuren.

Magnes bood Buber een leerstoel (sociale filosofie) aan die hij pas in 1938 zou kunnen aanvaarden. Buber bleef immers zijn pedagogisch werk ook in het Duitsland van Hitler (1933) volhouden onder het motto: “Men vrage niet voor welk land wij willen opvoeden. Voor

Palestina, als dat je land mag zijn. Voor enig vreemd land, als dat je land moet zijn. Voor Duitsland als dat je land kan zijn. Het is één beeld, één doel, één opvoeding”.

Maar in maart 1938 is het leven in Duitsland voor Buber niet meer houdbaar. Hij vertrekt naar Palestina. Hij is dan 60 geworden. Op 9 november vindt de Reichskristallnacht plaats. De antisemitische woede spaart ook zijn huis in Heppenheim niet, zijn bezittingen en zijn 3.000 boeken niet. Op dat ogenblik kan het Britse mandaatbestuur de toestand in Palestina nauwelijks nog meester. Jeruzalem is onrustig, er zijn stakingen alom en voor het eerst wordt er over een ‘deling’ van het land gesproken.

Intussen is er een ‘terughoudende’ Joodse verdedigingsorganisatie opgericht, de Haganah. Maar kleinere Joodse terreurgroepen willen geweld met geweld vergelden. Buber schrijft: “De toestand is zo drukkend dat er begrijpelijk meer en meer stemmen klinken: ‘Als wij ons niet tegen de wolven kunnen beschermen, is het beter dat wij ook wolven worden’. Maar zij vergeten dat wij met dit werk in dit land begonnen zijn om weer volledig mens te worden... met blinde gewelddadigheid kunnen we niets winnen, maar alles verliezen... Daarom is deze houding verraad aan Jodendom en Zionisme”.

Een schip dat de naam draagt ‘Hagana -Jewish State’ meert aan in de haven van Haifa op 3 oktober 1947 met nieuwe immigranten aan boord (foto: Public Domain).

Buber heeft zijn vredeskoers nooit gewijzigd. Hij zet zich in voor verdere volksoepvoeding en wijdt zich volledig aan zijn dialogisch en universitair werk. Zijn onderzoek van de Joodse traditie tot aan het moderne zionisme brengt hem bij het onderscheid tussen Herzl en Pinsker enerzijds, en Moses Hess, Achad Ha’am (pseudoniem Ascher Ginzberg) en A.D. Gordon anderzijds.

Het is het onderscheid tussen de geboorte van een Joodse staat of een inzicht in wat Israël zou kunnen zijn. In zijn boek *Paden in Utopia* toetst Buber het zogenaamd utopisch socialisme aan “wat aan de socialistische werkelijkheid in het land Israël is ontstaan”. Buber wil een vernieuwing van de maatschappij door een vernieuwing van haar celweefsel en hij stelt vast dat het experiment nog ‘niet mislukt is’.

Maar wat in Europa vanaf 1938 gebeurt, veroorzaakt een enorme druk om voor Palestina/Israël tot een oplossing te komen. Wil ‘men’ nu het land delen en een Joodse staat oprichten? Of heeft de verzoening met de Arabieren prioriteit? David Ben Gurion (1886-1973), afkomstig uit Polen, kiest samen met de politieke leiding van de zionistische beweging voor een Joodse staat. Magnes en Buber kiezen voor de tweede optie en richten in september 1942 Ichud op.

Ichud

Ichud betekent unie. De Ichud-beweging heeft een binationaal Palestina op het oog met een unie van Joden en Arabieren. In een volgende fase wil de beweging een unie bereiken van het binationaal Palestina met de omringende landen. Buber is opgetogen.

Hij schrijft aan Magnes: “Eenmaal in Eretz Israël gekomen zag ik hoe jij, mijn vriend, met dezelfde radicaliteit streefde naar Joods-Arabische samenwerking. Een streven dat tenslotte de vorm van onze Ichud aannam... Jij hebt het mij mogelijk gemaakt opnieuw in naam van een politieke groepering politiek bezig te zijn zonder de waarheid op te offeren... Het gaat mij niet om de redding van mijn ziel... Maar het gaat erom dat ik de waarheid geen geweld mag aandoen”.

Na de Holocaust is het duidelijk dat er echt een beslissing moet komen omtrent Palestina, maar de Britse mandaatregering is er niet toe in staat en laat de exodus van de ‘Rest’ van de Joden uit Europa naar Palestina niet toe. Een delegatie van de Ichud met Magnes, Buber en schrijver Moshe Smilansky (Telepino, Kiev 1874-1953) wordt door een Anglo-Amerikaanse onderzoekscommissie gehoord op 14 maart 1946.

Ichud vraagt de toelating voor de migratie van 100.000 Joden die in Europese kampen en op Cyprus verblijven. Voor de lange termijn wordt het ontwerp van een binationale staat aangeboden. Ben Gurion spot ermee en noemt Magnes ‘a political child’. Zijn invloed is

bepalend. Op 29 november 1947 besluiten de VN Palestina te delen. De escalaties beginnen. 14 mei 1948 betekent het roemloos einde van het Britse mandaatgebied. In Tel Aviv roept Ben Gurion de staat Israël uit. Enkele uren later hebben alle buurlanden aan Israël de oorlog verklaard. Buber is dan 70.

Er komt een lange reeks controversen tussen Buber en Ben Gurion. Er is wederzijds respect, maar hun opvattingen stonden lijnrecht tegenover elkaar. Buber uit kritiek op het militaire bestuur in de grensgebieden in Galilea en op de grondpolitiek. Hij zet zich in voor Arabische Israëli's en de burgerrechten van de Arabische bevolking.

Zijn Ichud protesteerde openlijk tegen de Sinai-campagne in 1956, toen Israël met Engeland en Frankrijk een aanval uitvoerde op Sinai en het Suezkanaal. Voor Buber was het een imperialistische poging om de ontwikkeling van een Arabisch land (Egypte) tegen te houden. Het militair succes (op de Fedayin) eindigde overigens in een politieke nederlaag.

Buber steunt ook het werk van het Comité voor Nucleaire Ontwapening in de Israëlisch-Arabische regio. Hij zet zich met Ichud in voor meningsvorming en politiek in de marge. "Misschien", schreef Klaas Van Oosterzee in 1978, "kunnen we nu twintig jaar later, daar meer de waarde van inzien dan in de jaren vijftig". Dat geldt nog steeds, nu meer dan veertig jaar later.

En de Arabische kant?

Ook daar had het anders gekund. Als Chaim Weizmann in 1917 het door de Britten veroverde Palestina bezoekt, ontwaart hij een land dat uitgeput en verwaarloosd is en ontbost werd door de lange Turkse overheersing, een land in een erbarmelijke toestand. Maar de eerste contacten met de Arabische leiders zijn hoopvol. In een brief aan de Amerikaanse zionistenleider prof. Felix Frankfurter schrijft Emir Feisal, de zoon van Sherif Hussein van Mekka, het volgende over zijn goede relaties met Weizmann.

"Wij Arabieren, speciaal de ontwikkelden onder ons, beschouwen de Zionistische Beweging met de grootste sympathie. (...) Wij zullen de Joden van harte welkom heten (...) Wij werken samen aan een vernieuwd Midden-Oosten en onze twee bewegingen vullen elkaar aan. De Joodse is nationaal en niet-imperialistisch. Onze beweging is nationaal en niet-imperialistisch en er is voor ons allebei plaats in Syrië. (nvdr: is hier de aanduiding voor de regio, niet voor de latere staat). Werkelijk, ik denk dat de een zonder de andere geen succes zou hebben." (3 maart 1919).

Maar in het volgend jaar (1920) bekrachtigen de geallieerden op de conferentie van San Remo de Balfour Declaration. In zijn overzicht citeert Klaas van Oosterzee in dat verband de afscheidszin van de Britse premier Lloyd George: "Dr. Weizmann, nu heeft u uw land. Nu is het aan u om er een volk voor te winnen".

Daarop begint het eerste gewelddadige verzet tegen de Joodse immigranten en Weizmann begint de wereld af te reizen om een volk te 'winnen'.

'Le Reveil de la Nation arabe'

Nog aan de Arabische kant worden enkelen zich al vroeg bewust van wat hen te wachten zou staan. Zo iemand was Neguib Azoury (1870-1916). Hij werkte voor de Turkse regering in Jeruzalem, maar verliet de job om zich te wijden aan nationalistische Arabische aspiraties.

In 1905 schrijft hij zijn 'Reveil de la nation Arabe'. Azoury reageert op Herzls Jodenstaat.

"Twee belangrijke verschijnselen van dezelfde aard en tegelijk aan elkaar tegengesteld, die nog niemand heeft opgemerkt, doen zich op dit moment voor in het Aziatische deel van Turkije: dat zijn het ontwaken van de Arabische natie en het verborgen streven van de Joden om op een zeer brede schaal het oude koninkrijk van Israël te herstellen. De twee bewegingen zijn bestemd om elkaar voortdurend te bestrijden totdat de een het wint van de ander. Van de uiteindelijke afloop van de strijd tussen deze twee volken die twee tegenstrijdige beginselen

vertegenwoordigen, zal het lot van de wereld afhangen.” (Uit Lucas Grollenberg, Voor een Israël zonder grenzen, Baarn, 1977).

De uitspraak dateert van 116 jaar geleden. De strijd gaat nog steeds verder. De Joodse immigranten kwamen in 1920 vooral uit Rusland en de vrees groeide bij de Arabische bevolking dat ze de meerderheid zouden gaan vormen. Vandaar de aanvallen op Joodse nederzettingen, maar die hielden de immigranten niet tegen. De eis van de Arabieren om een vertegenwoordigend orgaan te krijgen die de Joodse immigratie zou kunnen reguleren en controleren, wordt door de Britten afgewezen.

Fawzi el-Husseini

Klaas Van Oosterzee vermeldt nog een andere naam: Fawzi el-Husseini. Hij is de leider van Falastin el-Jedida (het Nieuwe Palestina). Fawzi komt uit een vooraanstaande Arabische familie die actief had deelgenomen aan de nationale strijd tegen de Joden. Maar hij komt tot het inzicht dat dit geen zoden aan de dijk brengt. Hij begrijpt de visie van Ichud en zoekt een antwoord. “De imperialistische politiek speelt een spelletje met ons allebei, zowel met de Arabieren als met de Joden en er is geen andere uitweg dan samen aan ons wederzijds welzijn te werken.”

Maar dat inzicht kwam te laat. Hij werd door Arabische extremisten vermoord. Toen men op een zionistencongres in Bazel hoorde dat een Arabier werd vermoord omdat hij geloofde in een Joods-Arabische samenwerking zei iemand cynisch: “Welnu, deze Arabier is nu gedood, nu is er geen een meer over”. (Aubrey Hodes, Martin Buber, an Intimate Portrait, New York, 1971)

“We deden alsof we hen niet zagen...”

Als in juni 1939 Buber terugblijkt op de ontwikkelingen in Palestina analyseert hij scherp de kwestie van de Joods-Arabische relatie. Wanneer hij zich afvraagt hoe dat alles is kunnen gebeuren, antwoordt hij:

“Dat is zó gegaan. Toen we na eeuwen en eeuwen in ons land terugkwamen, hebben we ons gedragen alsof het leeg was – neen, erger nog, alsof de bevolking die wij zagen ons niet aanging, alsof wij ons niet om haar hoefden te bekommeren, alsof zij ons niet zag. Maar zij zag ons wel... Zij zag ons natuurlijk van jaar tot jaar steeds duidelijker. Maar wij trokken ons daar niets van aan.”

“Wij realiseerden ons niet dat er slechts één middel was om ons te hoeden voor de consequenties van dit steeds-duidelijker-worden-gezien. En dat is: serieus gemeenzame zaken maken met deze bevolking, en haar deel laten hebben aan ons werk in dit land en aan de opbrengst.” (De Jude und sein Judentum, gesammelte Aufsätze und Reden, Köln, 1963).

De spirituele betekenis van Ichud

Wie Buber kent, weet dat de Chassidische boodschap voor hem belangrijk was. Hij was in zijn jeugd onder de indruk geweest van de hechte gemeenschap die hij in de dorpen in Galicië (nvdr: deel van het historische Polen dat tot aan de Eerste Wereldoorlog deel uitmaakte van Oostenrijk-Hongarije, nu grotendeels Oekraïne) had leren kennen. Het Chassidisme, de Joodse vroomheidsbeweging die in Oost-Europa in de 17de eeuw was ontstaan als alternatieve beleving van het Joods zijn voor arme mensen, had hem op het spoor van de dialoog gebracht. De vraag die een antwoord inhoudt, en het antwoord dat ook een vraag inhoudt.

Ware ontmoeting (‘Begegnung’) staat tegenover mislukte ontmoeting (‘Vergegnung’, een woord dat Buber uitvond). Leven is ontvangen en vieren van vreugde. En dat ‘ontvangen’ is ‘verlossingswerk’. De mens kan in de relatie met de ander constant ‘verlost’ worden van ik-gebondenheid.

Ichud is afgeleid van echad, Hebreeuws voor één. Jichud verwijst naar Adonai Echad, de Heer is Één, en duidt op een ontmoetingsgebeuren. Doorheen de mens voltrekt zich de eenheid van het

worden, de (gods)eenheid van de schepping en van het scheppen zelf. Wat zogezegd gescheiden is, is één en verbonden.

In Bubers woorden: "Jichud ... is de uitwerking van het objectieve in en door het subjectieve, van het zijnde in en door het wordende. Een waarachtige, strenge en volkomen uitwerking zodat het wordende geen bewogen werktuig, maar een vrijgelaten, uit vrijheid werkende beweger is: de wereldgeschiedenis is niet Gods Spel, maar Gods Lot".

De islamitische bronnen en de Joodse bronnen zeggen over die 'eenheid van zijn' (Arabisch: wahdat al-wujud) hetzelfde.

Buber was dus óók spiritueel gefocust op een gemeenschap die nog moet 'worden' wat ze nog niet is. Het is 'werken' aan verbinding en wederkerigheid, hier en nu.

Zo had hij zich het samen leven met de Arabische mensen voorgesteld. Het leven ten volle delen. Dit is wat men weliswaar utopisch noemt, maar Buber noemde het 'topisch': het gebeurt alleen 'ter plekke'. Indien niet hier, waar dan wel? "Als dit visioen ontbreekt, verwildert het volk." Zo staat het in Spreuken 29:18.

AGENDA FEBRUARI – MEI 2023

INHOUDELIJK THEMA VAN HET WERKJAAR 2022-2023 "VRIJHEID IS MEER DAN IK IK IK....."

26 februari om 10.30 uur in De Werfkapel:
1ste zondag van de vastentijd en zegening met as.
Deze viering wordt voorbereid door Stefaan

5 maart om 10.30 uur: in de Kerk van MERE (niet in de Werfkapel)
BROEDERLIJK DELEN-VIERING met medewerking van 2 mensen uit GUATEMALA (Op uitnodiging van Ignace Coppens, medeorganisator van deze belangrijke activiteit)
Na deze viering zal in de kerk van Mere een receptie worden aangeboden.

Dinsdag 14 maart Bijbels leerhuis van 19.30 tot 22 uur: **we lezen verder in het boek Numeri (hoofdstukken 11-12).**
Dit leerhuis gaat door in De Mantel van Sint Maarten.

Zondag 19 maart om 10.30 uur: **Viering in de Werfkapel**

HOE DOODDOENERS DE VRIJHEID BEDREIGEN.

Hoe verzetten we ons tegen deze derde dooddouner: Je kan er niets aan doen, je bent gewoon machteloos.

Juist door ons te blijven verzetten

Deze viering wordt voorbereid en voorgegaan door groep 3.

Dinsdag 28 maart: Bijbels leerhuis van 19.30 tot 22 uur: we lezen verder in het boek Numeri (hoofdstukken 13-14).

Dit leerhuis gaat door in De Mantel van Sint Maarten.

Paasdriedaagse: 6 – 7 – 8 april

Algemeen thema:

Wanneer **“het mogelijke”** (Witte Donnedag) en **“het onmogelijke”** (Goede Vrijdag) **“elkaar rakelings nabij komen”** (Pasen)

Lied als refrein in de drie vieringen: Wij die met eigen ogen de aarde zien verscheurd. (Liedboek p. 58)

HET MOGELIJKE: Witte Donderdag (Groep 1)

De *mogelijke* weg van de broederlijke en zusterlijke solidariteit.

Verhaal van de voetwassing (Joh 13)

Lied: Hier gaan we zingend de wereld te buiten , een uur lang.... (Liedboek p. 47)

HET ONMOGELIJKE: Goede Vrijdag (Groep 2)

Het is toch *onmogelijk* en godgeklaagd wat er zich in onze wereld afspeelt.

Verhalen van lijden gisteren (o.a. in de bijbel) en vandaag

Job 24,2-12 en Psalm 88

Lied: Hoelang zal het duren (Liedboek p. 60)

HET MOGELIJKE EN HET ONMOGELIJKE KOMEN ELKAAR RAKELINGS NABIJ

Paasviering (Groep 3)

Pasen als uitnodiging tot hoop, die veel meer is dan optimisme. Optimisme ligt in de lijn van de feiten (en dan is optimisme een illusie) . Maar hoop neemt het mogelijke van het onmogelijke mee in onze perspectieven en hoopvolle verwachtingen, waardoor wij mogen zeggen **“EN TOCH”**

Verhalen van hoop en opstanding: gisteren en vandaag

Lied: Opstaan (Liedboek p. 19)

Zondag 23 april om 10.30 uur: **viering in de Werfkapel.**

Deze viering wordt voorbereid door Stefaan, die telkens kiest voor een thema dat nauw aansluit bij de actualiteit.

WOENSDAG 26 APRIL om 19.30 uur: **ALEMENE VERGADERING VAN JEBRON VZW**
In Hogeweg 50, Erembodegem

Een speciale uitnodiging met agenda volgt nog.

ZONDAG 30 APRIL in de namiddag: **LENTEWANDELING.**

Concrete informatie volgt nog in een afzonderlijk bericht.

Dinsdag 9 mei: **Bijbels leerhuis van 19.30 tot 22 uur: we lezen verder in het boek Numeri (hoofdstuk 15).** Dit leerhuis gaat door in De Mantel van Sint Maarten.

Zaterdag 13 mei van 14 tot 16 uur in **Emmaüs, Louis D'Haeseleerstraat 17, 9300 Aalst**
Vormingsnamiddag, begeleid door **Pieter De Witte** rond het thema:
"Humaan straffen? Reflecties vanuit de gevangenis"
Iedereen welkom. Men zegge het voort.

Jebron Info

Wens je Jebron-Info niet meer te ontvangen, geef dan een seintje via mail.

Jebron vzw ; Open Huis voor Vorming en Pastoraat

Nieuw Mailadres : jebbron@jebbron.be

Nieuwe Website www.jebbron.be

Nieuw Postadres: Hogeweg 50, 9320 Erembodegem

Raad van Bestuur: Inge De Bruyn, Paul De Witte, Luc D'Hooghe, Annie Maes, Kristien Renneboog, Erik Van Assche

Liturgieverantwoordelijke Paul De Witte